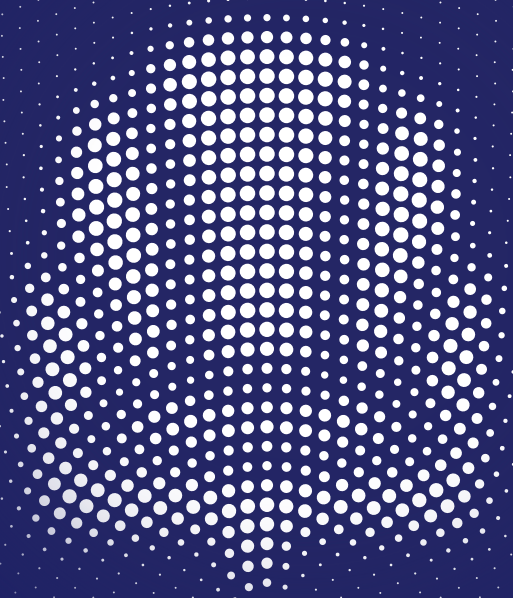

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Staat van de Kamer 2025

Dit is de zestiende Staat van de Kamer: een overzicht van relevante feiten en cijfers die gaan over het Kamerwerk in 2025. De cijfers gaan terug tot 2020, zodat een helder beeld van de afgelopen Kamerperiode ontstaat. De Staat van de Kamer gaat over de Kamer als geheel: dit document bevat geen informatie over werkzaamheden van fracties of individuele Kamerleden.

Enkele feiten en cijfers op een rij

Op 3 juni 2025 is het kabinet-Schoof na 337 dagen gevallen. Bijzonder aan deze kabinetsval is dat dit keer twee partijen op verschillende momenten de regering hebben verlaten. Op 29 oktober 2025 werden Tweede Kamerverkiezingen gehouden.

In 2025 vonden er 439 plenaire debatten plaats, in 2024 waren dit er 413. Tegelijkertijd nam het aantal plenaire debatten over regeringswetsvoorstellen met 41 procent af vergeleken met 2024.

Er zijn in 2025 relatief meer amendementen aangenomen, namelijk 51% van de in stemming gebrachte amendementen. Dit is het hoogste percentage sinds deze cijfers worden bijgehouden.

In 2025 zijn er minder vergaderingen geweest, dit is ook terug te zien in het aantal aangemelde en gestelde mondelinge vragen. Er zijn in totaal 929 mondelinge vragen aangemeld, 200 minder dan vorig jaar. In totaal zijn er 76 mondelinge vragen gesteld in 2025, 20 minder dan vorig jaar.

In 2025 is meer gebruik gemaakt van wetenschappelijke netwerkverkenningen en wetenschappelijke factsheets. Dit zijn producten die ontstaan door samenwerking met overkoepelende wetenschapsorganisaties om actuele wetenschappelijke inzichten te gebruiken in het parlementaire proces.

Er zijn in 2025 meer rapporteurs actief geweest voor de commissies. In 2025 waren er in totaal 160 rapporteurs actief, terwijl dat er in 2024 nog 137 waren.

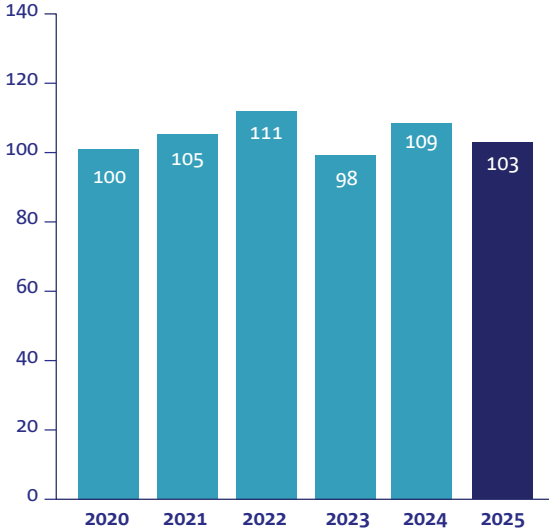
Afgelopen jaar heeft de Tweede Kamer opnieuw meer bezoekers ontvangen, in totaal 148.746, een toename van bijna 5.000 bezoekers ten opzichte van vorig jaar.

Zelfreflectie

Deze Staat van de Kamer is onderdeel van de Ramingsstukken 2027, en kan desgewenst worden betrokken bij de behandeling daarvan. Doel ervan is om, op basis van de weergegeven kengetallen, met elkaar te reflecteren op (ontwikkelingen in) het eigen handelen.

1. Plenaire vergaderingen

Aantal plenaire vergaderingen

Aantal regelingen van werkzaamheden

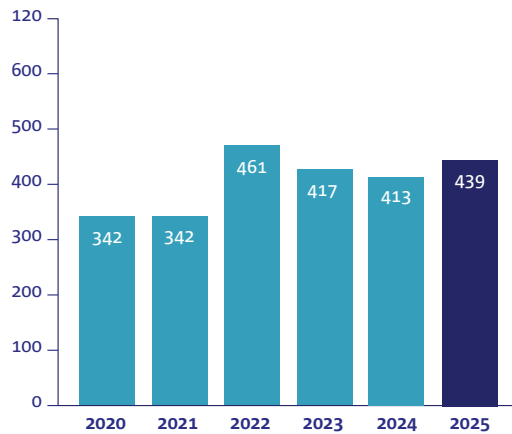
2025:	133
2024:	153
2023:	133
2022:	163
2021:	137
2020:	130

De langste regeling in 2025 duurde 45 minuten (2 september 2025)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal uren	819	794	875	718	837	758
Gemiddelde duur	8,2	7,5	7,9	7,3	7,7	7,4

2. Plenaire debatten

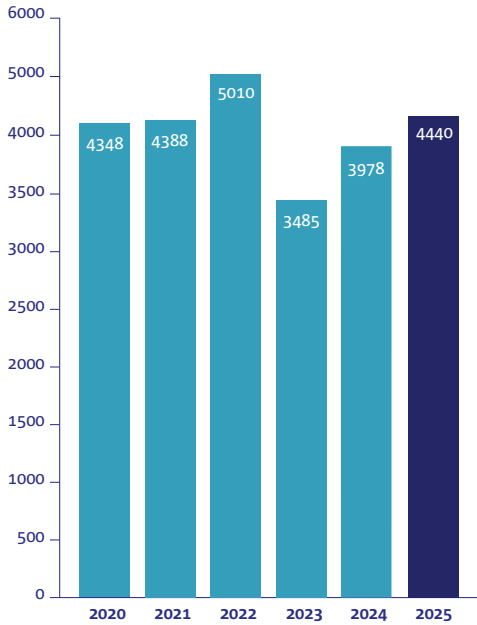
Aantal plenaire debatten

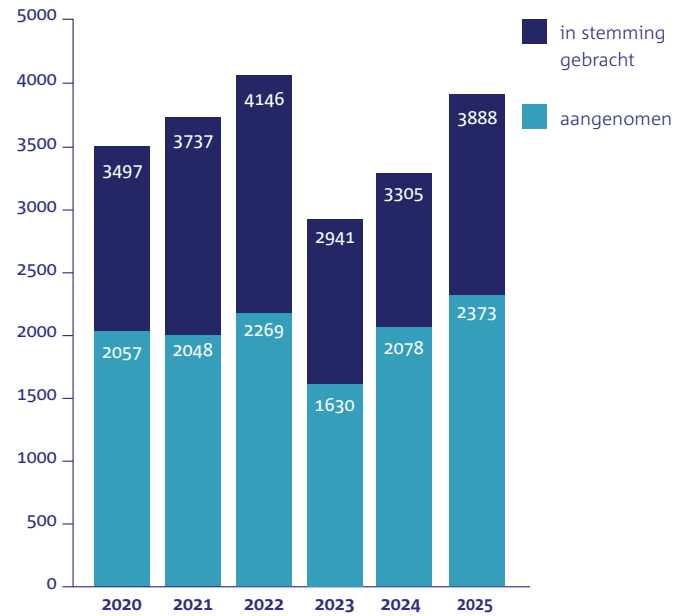
Debatten over:	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Regeringswetgeving	78	65	99	61	110	64
- Waarvan begrotingen en supplettoire begrotingen	31	31	34	18	55	9
Initiatiefwetgeving	16	9	21	23	10	15
Tweeminutendebat	170	188	275	265	218	280
Dertigledendebat	3	4	4	8	11	3
Interpellatiedebat	0	0	3	1	1	0
Overig	75	76	59	59	63	77

3. Moties

Aantal ingediend

Aantal in stemming gebracht

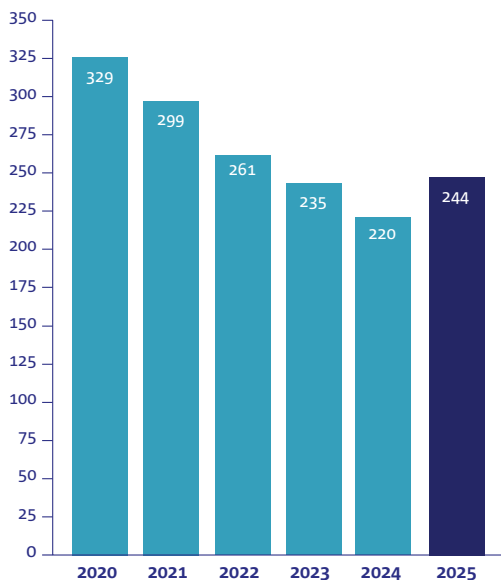
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Percentage aangenomen van:						
- In stemming gebracht ¹	59	55	55	55	63	61
- Ingediend ²	47	47	45	47	52	53
Aantal overgenomen	12	2	73	47	32	22

¹ Dit kunnen ook moties zijn die in een eerder jaar zijn ingediend.

² Stemmingen kunnen ook plaatsvinden in een later jaar dan de motie is ingediend.

4. Wetsvoorstellen en wetgevingsoverleggen

Aantal wetsvoorstellen

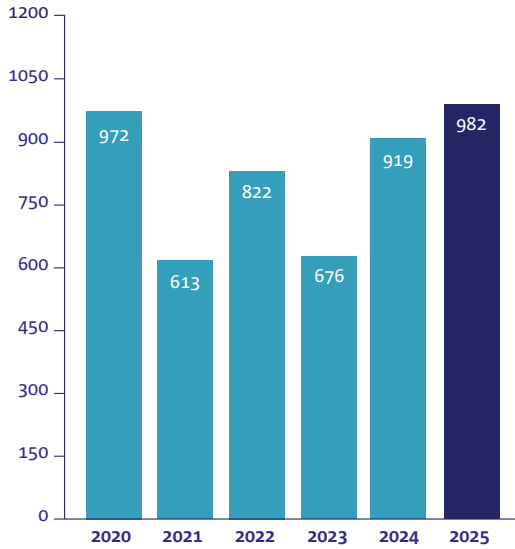

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Begrotingswetsvoorstellen	141	154	137	122	124	135
Overige regeringswetsvoorstellen	171	131	110	99	93	96
Initiatiefwetsvoorstellen	17	14	14	14	3	13
Wetgevingsoverleggen ³	75	52	48	24	47	35

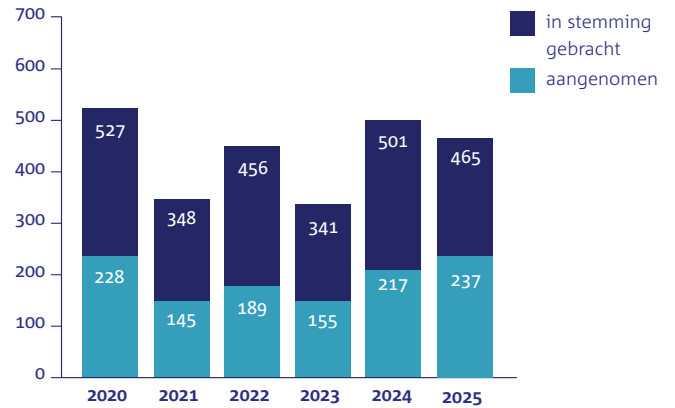
³ Een wetgevingsoverleg wordt alleen gevoerd over grote en gecompliceerde wetsvoorstellen, waarbij vaak ook sprake is van relatief veel amendementen. Soms ook om de plenaire agenda te ontlasten.

5. Amendementen

Aantal ingediend

Aantal in stemming gebracht

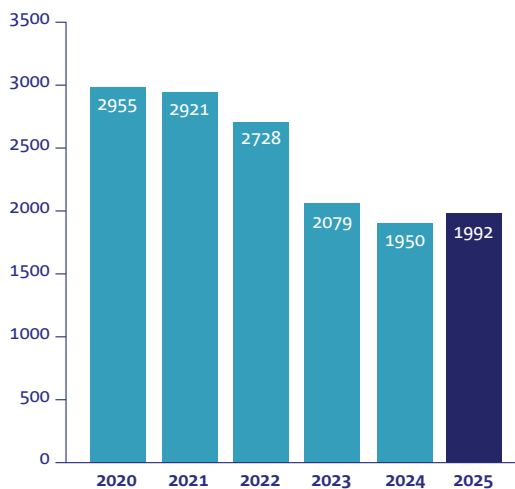
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Percentage aangenomen van:						
- In stemming gebracht ⁴	43	42	41	46	43	51
- Ingediend ⁵	23	24	23	23	24	24
Aantal overgenomen	0	0	0	0	0	0

⁴ Dit kunnen ook amendementen zijn die in een eerder jaar zijn ingediend.

⁵ Stemmingen kunnen ook plaatsvinden in een later jaar dan het amendement is ingediend.

6. Schriftelijke en mondelinge vragen van individuele Kamerleden

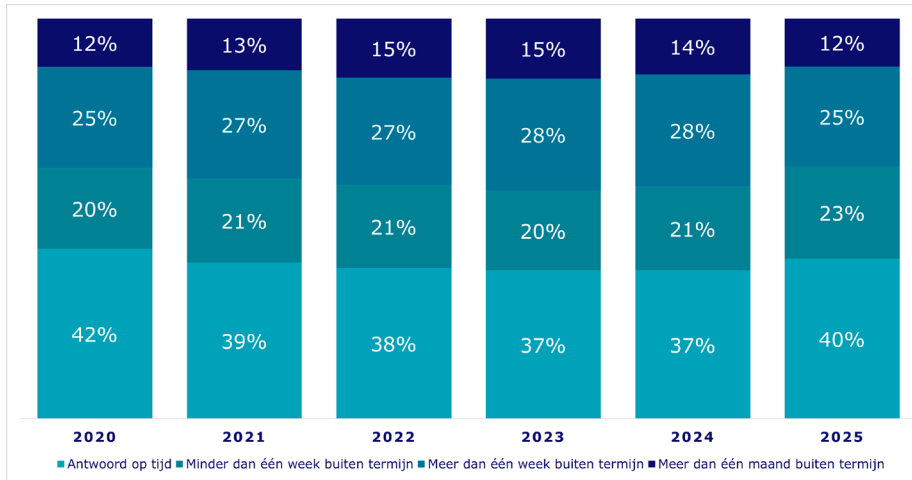
Aantal schriftelijke vragen

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aangemelde mondelinge vragen	828	692	1105	1100	1129	929
Mondelinge vragen vragenuur ⁶	92	78	97	88	96	76

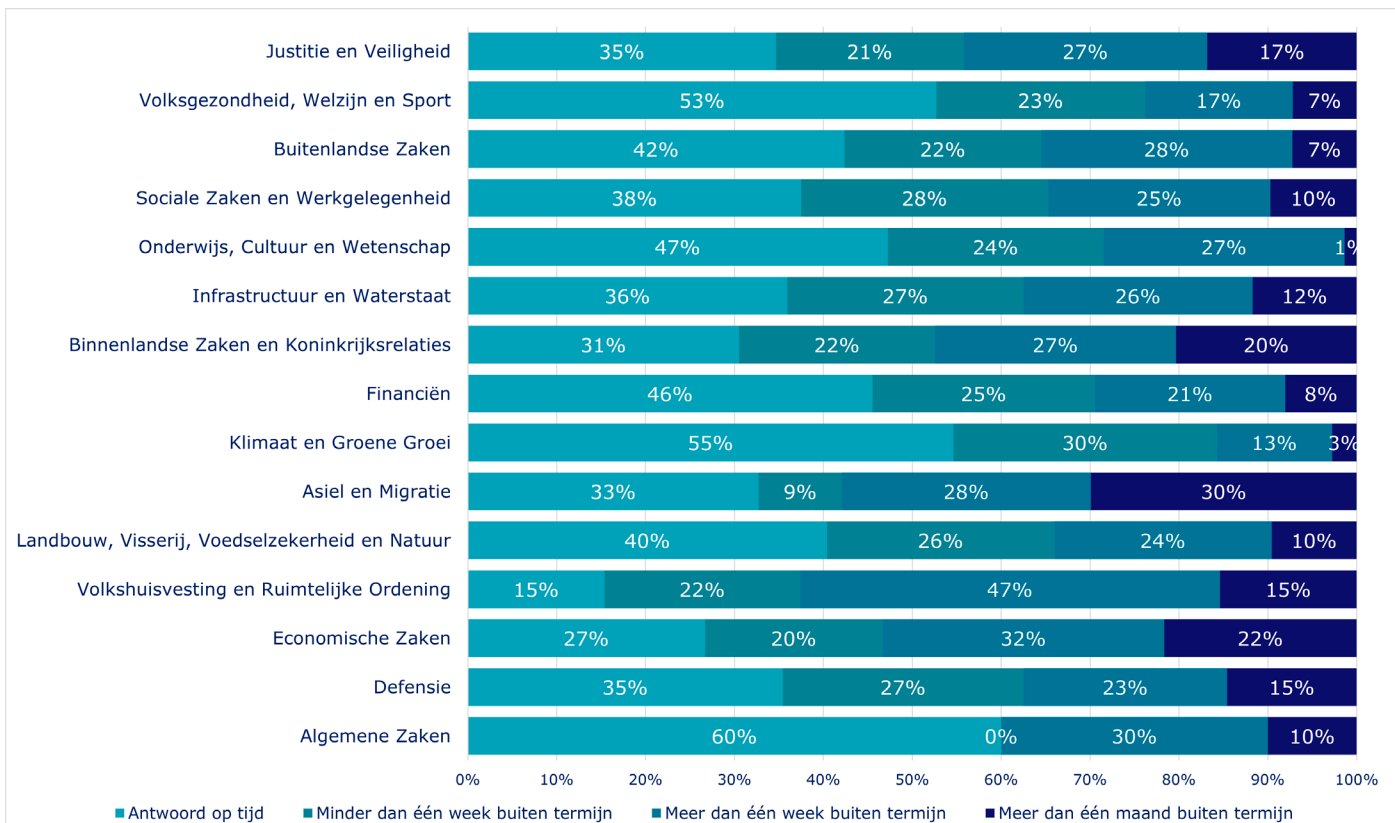
⁶ Bedoeld zijn de mondelinge vragenreeksen, bestaande uit de vragen van de eerste vraagsteller en de vervolgvragen van andere leden.

6.a Beantwoordingstermijn schriftelijke vragen ⁷

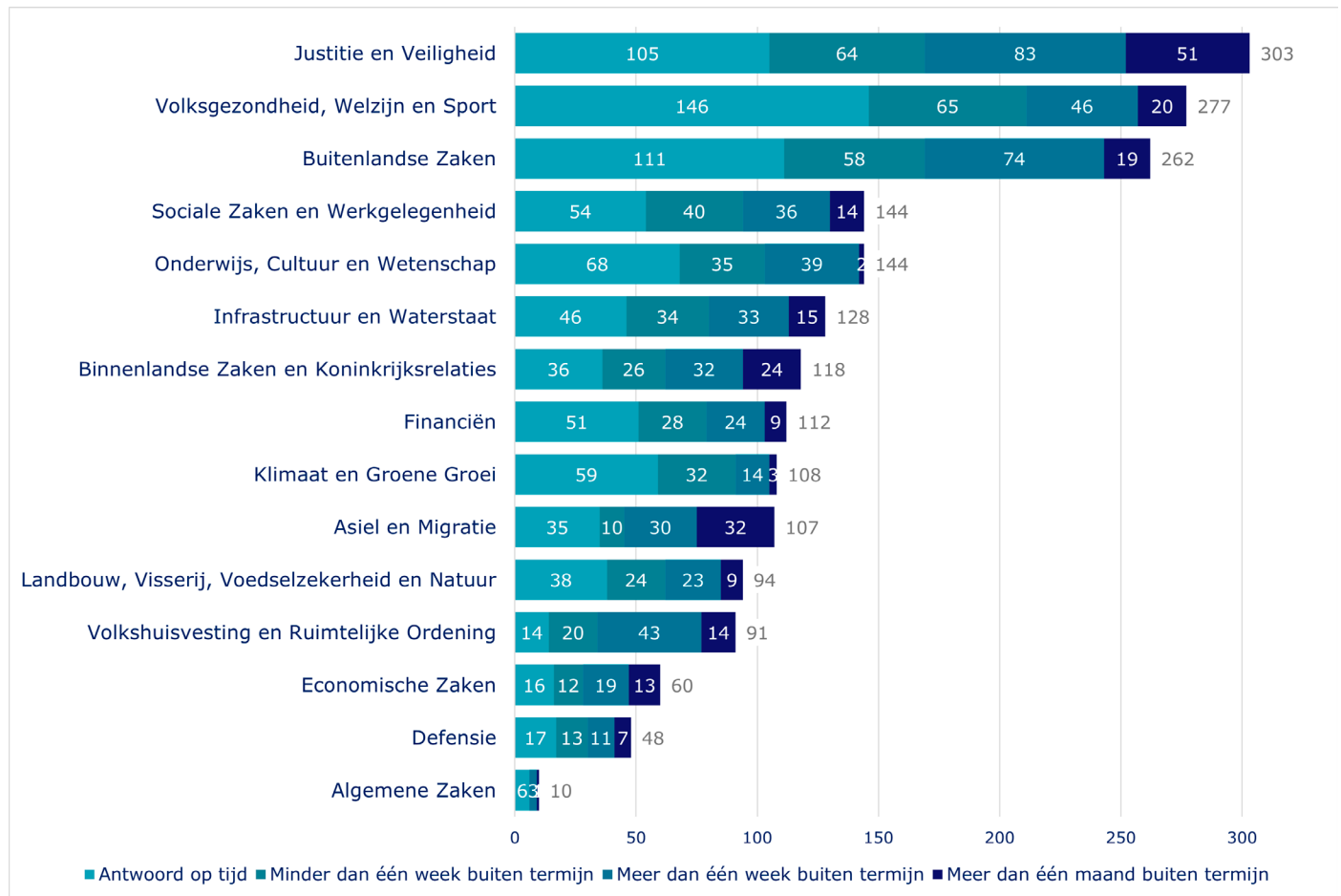

⁷ Uitgegaan wordt van schriftelijke vragen die zijn beantwoord in het desbetreffende kalenderjaar. Dit kunnen ook schriftelijke vragen zijn die in een eerder jaar zijn ingediend. Uitsluitend beantwoorde vragen worden geteld. In artikel 12.2 van het Reglement van Orde Tweede Kamer is vastgesteld binnen welke termijnen schriftelijke vragen beantwoord moeten zijn.

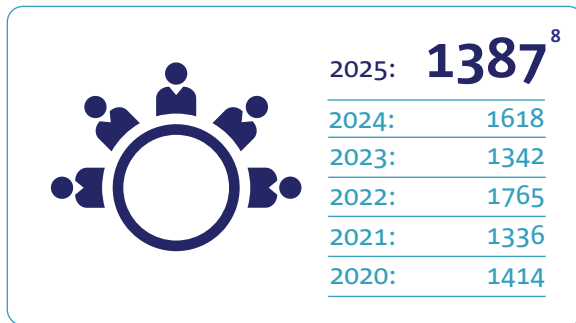
6.b Beantwoordingstermijn per ministerie 2025 (%)

6.c Beantwoordingstermijn per ministerie 2025 (aantallen)

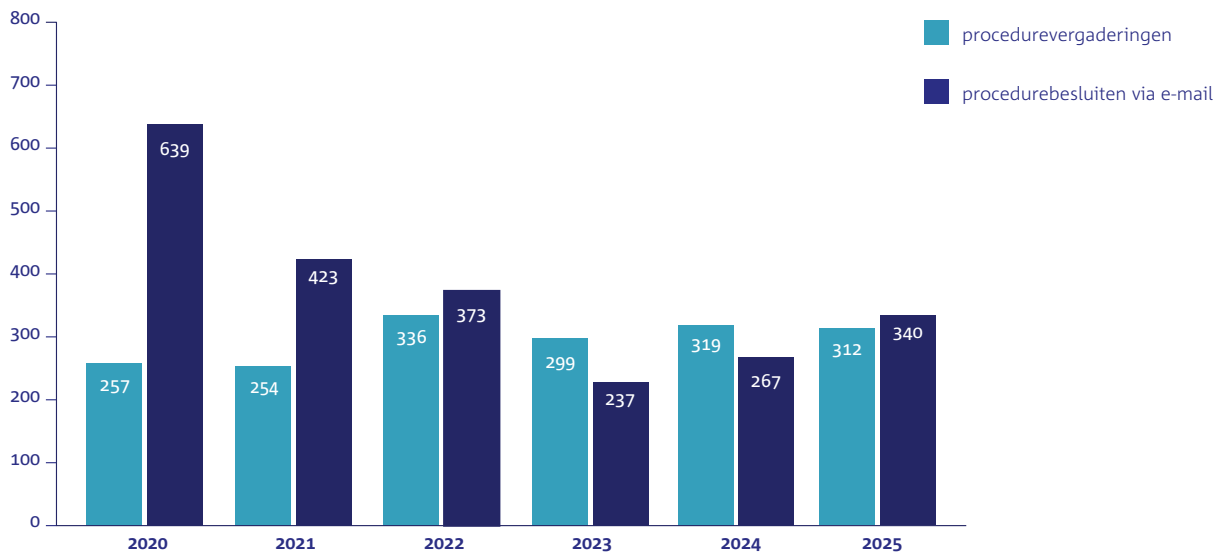

7. Aantal commissievergaderingen (alle vormen)

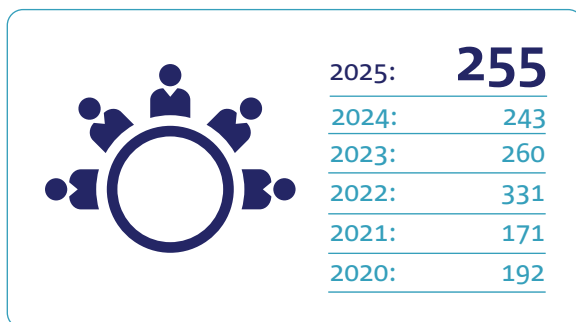

⁸ Dit aantal betreft de som van de volgende commissieactiviteiten: commissiedebat, constituerende vergadering, delegatievergadering, gesprek, hoorzitting, notaoverleg, ontbijtbijeenkomst Parlement en Wetenschap, petitie, procedurevergadering, rondetafelgesprek technische briefing, vergadering, verhoor en wetgevingsoverleg.

8. Aantal procedurevergaderingen en procedurebesluiten via e-mail

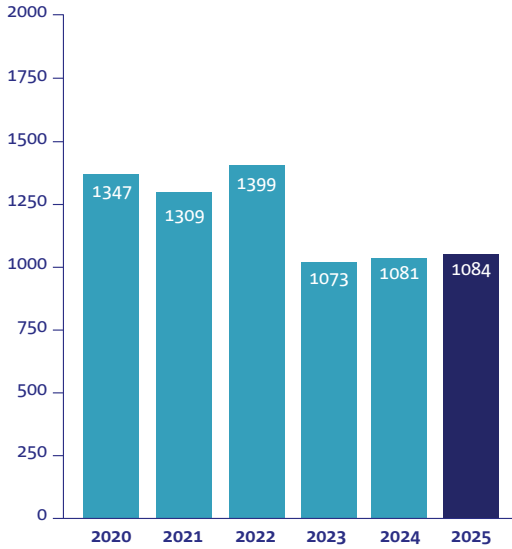

9. Aantal commissiedebatten

10. Gebruik van informatiebronnen in het constitutionele proces

Brieven aan regering⁹

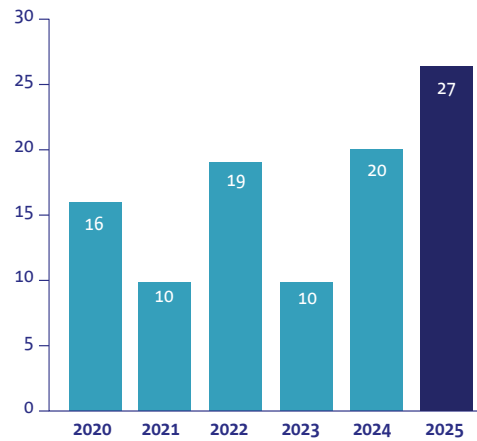

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Feitelijke vragenlijsten	267	245	267	203	218	227
Schriftelijk overleg	417	391	368	412	275	278

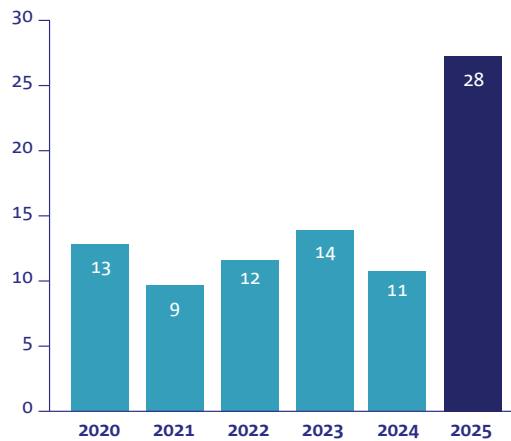
9 Hieronder vallen ook veel verzoeken aan een bewindspersoon om te reageren op een brief van een derde.

11. Parlement en Wetenschap¹⁰

Aantal wetenschappelijke netwerkverkenningen

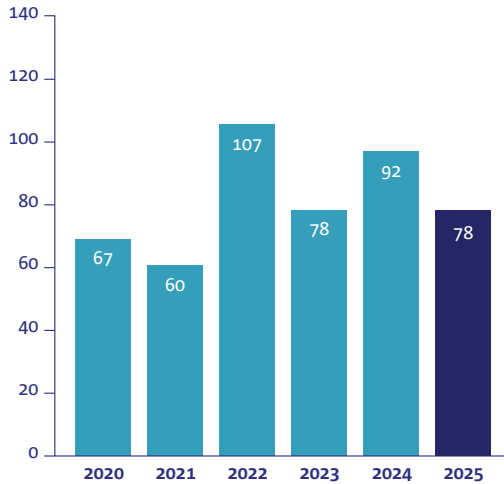
Aantal wetenschappelijke factsheets

¹⁰ De Tweede Kamer werkt structureel samen met overkoepelende wetenschapsorganisaties om actuele wetenschappelijke inzichten te gebruiken in het parlementaire proces. Dit heeft onder meer geleid tot de hierboven vermelde producten. Zie ook 20. Wetenschappelijke publicaties per commissie.

12. Rondetafelgesprekken, hoorzittingen, verhoren en individuele gesprekken

Rondetafelgesprek¹¹

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Hoorzitting ¹¹	30	4	6	7	25	4
Verhoor ¹²	37	0	68	40	0	0
Individuele gesprekken ¹³	128	184	193	158	187	137

¹¹ Tijdens een rondetafelgesprek zitten alle genodigden tegelijkertijd aan tafel om deel te nemen aan de gedachtewisseling, terwijl in een klassieke hoorzitting genodigden één voor één hun inbreng leveren.

¹² Ondervraging onder ede door een parlementaire enquêtecommissie of parlementaire ondervragingscommissie.

¹³ Het gaat om gesprekken van een commissie met één persoon of instantie.

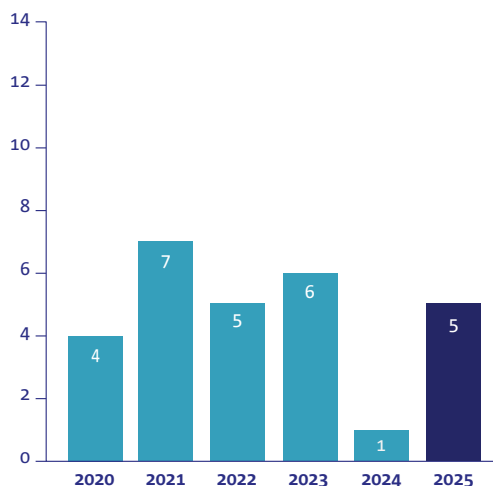
13. Aantal initiatiefnota's

2025:	17
2024:	15
2023:	14
2022:	15
2021:	14
2020:	24

14. Europa-instrumenten

Parlementair voorbehoud

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Commissievergaderingen i.v.m. een Europese Raad	41	35	34	33	28	32
Schriftelijk overleg i.v.m. een Europese Raad	87	69	75	78	73	87
Subsidiariteitstoetsen	1	0	0	1	0	0
Politieke dialogen	0	2	2	0	1	2

Aantal werkbezoeken aan Europese instellingen in Brussel¹⁴

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kamer- en commissie-delegaties	3	3	6	6	4	15
Rapporteurs Kamercommissies	1	3	1	0	3	6
Totaal	4	6	7	6	7	21

¹⁴ Exclusief de interparlementaire commissiebijeenkomsten georganiseerd door het Europees Parlement en de interparlementaire conferenties georganiseerd door het EU-voorzitterschap.

15. Aantal activiteiten van verschillende parlementaire delegaties

Activiteiten	Jaartotalen	Deelnemers EK	Deelnemers TK
Delegatie naar de NAVO-assemblee			
Plenaire sessie	3	5	7
Commissievergadering/-reis	18	7	10
Delegatievergadering	2	5	5
Gesprek	2	6	6
Totaal	25	23	28

Activiteiten	Jaartotalen	Deelnemers EK	Deelnemers TK
Delegatie naar de parlementaire vergadering van de Raad van Europa			
Plenaire sessie	4	21	1
Commissievergadering	42	32	3
Delegatievergadering	4	17	1
Gesprek	2	8	0
Voorzittersconferentie	1	1	1
Overig	22	21	0
Totaal	78	101	7

Activiteiten	Jaartotalen	Deelnemers EK	Deelnemers TK
Delegatie naar de OVSE-assemblee			
Plenaire sessie	3	14	1
Commissievergadering/-reis	27	19	1
Delegatievergadering	4	16	1
Verkiezingswaarnemingsmissie	4	6	1
Webinar/Seminar	5	5	0
Gesprek	1	1	0
Overig	0	0	0
Totaal	44	61	4

Activiteiten	Jaartotalen	Deelnemers EK	Deelnemers TK
Delegatie naar de Benelux interparlementaire assemblee			
Plenaire sessie	3	32	4
Commissievergadering	11	78	3
Delegatievergadering	3	19	8
Overige activiteiten	4	14	1
Totaal	21	143	16

Activiteiten	Jaartotalen	Deelnemers EK	Deelnemers TK
Delegatie naar de Interparlementaire Unie			
Plenaire sessie	2	6	2
12+ groepsvergadering	12	29	7
12+ steeringcommittee	2	4	0
Delegatievergadering	6	20	10
Voorzittersconferentie	2	2	1
ALV	1	7	4
Gesprek	0	0	0
Nieuwsbrieven	2	-	-
Totaal	27	68	24

Activiteiten	Jaartotalen	Deelnemers EK	Deelnemers TK
Delegatie naar de Taalunie			
Plenaire sessie	1	4	3
Delegatievergadering	1	2	1
Bureauoverleg	2	2	1
Overige bijeenkomsten	5	7	3
Totaal	9	15	8

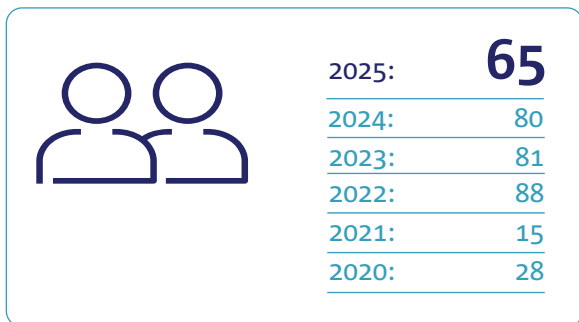
15. Aantal activiteiten van verschillende parlementaire delegaties

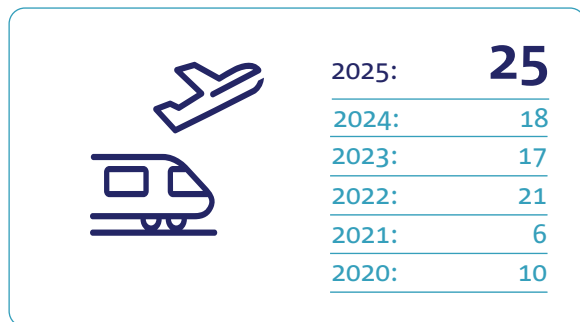
Activiteiten	Jaartotalen	Deelnemers EK	Deelnemers TK
Delegatie naar de Parlementaire Assemblée van de Unie voor de Mediterrane Regio			
Plenaire sessie	1	1	0
Forum	1	1	0
Totaal	2	2	0

16. Buitenland: ontvangsten en werkbezoeken

Aantal ontvangsten buitenlandse gasten en delegaties

Buitenlandse werkbezoeken

17. Rapporteurs

Totaal aantal rapporteurs

Aantal rapporteurs per commissie

	Begroting ¹⁵	EU-rapporteurs	Groot project	Wetenschapstoets	Wetgeving	Overige
A&M	0	0	0	0	2	11
BiZa	0	7	0	0	4	1
BuHaOS	2	3	0	0	0	2
BuZa	0	0	0	0	3	0
Defensie	1	2	4	2	0	0
DiZa	0	0	0	0	0	10
EZ	1	1	0	0	0	0
EuZa	0	4	0	0	1	0
Financiën	2	3	0	0	4	2
I&W	2	6	1	0	0	1
J&V	4	0	0	0	5	11
KGG	0	2	0	0	1	1
KR	0	2	0	0	2	0
LVVN	0	11	0	0	0	0
OCW	2	0	0	1	12	0
RU	0	0	0	0	0	2
SZW	5	0	0	0	0	0
VRO	2	1	0	0	0	0
VWS	2	7	3	0	2	0

¹⁵ Betreft de gehele begrotingscyclus, inclusief jaarverslagen

18. Contactvormen met burgers en instellingen in aantallen:

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Brieven en e-mails ¹⁶	6630	5620	5656	4285	4986	5293
Bezoekers	40.856	2588	104.707	136.168	143.911	148.746
Tweede Kamer website ¹⁷	7.934.243	12.042.191	10.639.251	10.036.418	8.947.224	10.213.873
App Debat Direct ¹⁸	132.648	201.209	242.835	315.893	388.681	469.033
Debat Direct (website) ¹⁹	5.357.684	6.394.805	11.015.969	6.843.487	6.766.737	5.001.635
Debat Gemist ²⁰	628.435	488.071	407.343	461.776	-	-
X ²¹	110.667	140.492	164.708	173.683	179.902	179.000
Petities	78	95	153	118	195	176
Gesprekken ²²	128	184	193	158	187	137
Verzoekschriften ²³	199	184	185	154	96	96
- waarvan behandeld	9	9	2	-	-	-
- in behandeling genomen	-	-	-	3	5	5
Burgerinitiatieven	3	1	4	1	3	0
- waarvan behandeld	2	1	4	-	-	-
- in behandeling genomen	-	-	-	2	2	0
Binnenlandse werkbezoeken	5	25	30	14	59	43

¹⁶ Vermeld zijn alleen de brieven en e-mails van burgers en instellingen die rechtstreeks of na doorgeleiding zijn behandeld door een commissie en die zijn geregistreerd. De aantallen ontvangen brieven e.d. zijn dus hoger. Met name de Kamervoorzitter ontvangt veel brieven, waarvan een deel wordt doorgeleid naar een Kamercommissie.

¹⁷ Het betreft zogenoemde "unieke bezoeken": elke keer dat een bezoeker verbinding zoekt met www.tweedekamer.nl

¹⁸ Totaal aantal downloads.

¹⁹ Som van het aantal unieke bezoekers per dag.

²⁰ Het platform Debat Gemist is in december 2023 samengegaan met de website Debat Direct

²¹ Aantal volgers van het algemeen X-account (@2eKamertweets) van de Kamer.

²² Aantal, vaak besloten, gesprekken van een commissie met een of meer personen.

²³ De commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven ontvangt naast verzoekschriften ook veel signalen en algemene vragen per e-mail. Deze gelden niet als verzoekschrift en worden meestal doorgestuurd naar vaste commissies. Sinds 2024 worden deze niet meer meegeteld.

19. Selectie van verschenen boeken en publicaties in tijdschriften over de Tweede Kamer

Berg, J. van den e.a.

Levend archief : heden, verleden en toekomst van het parlementair biografisch archief
Den Haag, 2025
Bundel van het Montesquieu Instituut ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Parlementair Documentatiecentrum.

Borman, T.C.

Beter ten halve gekeerd. Het terugdraaien van 'spijtamendementen', in het bijzonder in de tweedelezingsfase
Regelmaat, 2025
nr. 3 blz. 257 t/m 290

Bos, B. van den

Politiek is een vak apart. Ervaren politici vertellen waarom
Soesterberg, 2025
Aan de hand van een politiek profiel behandelen politici belangrijke aspecten van het politieke vak.

Bovens, M. e.a.

Alle dagen Kamervragen : waar komt de explosieve toename van het aantal Kamervragen vandaan?
Tijdschrift voor beleid, politiek en maatschappij, 2025
nr. 3 blz. 221 t/m 243
Tegenwoordig wordt er gemiddeld op elke parlementaire werkdag twintig schriftelijke vragen aan de regering gesteld. Wat verklaart de explosieve groei van het aantal vragen en waarom stellen Kamerleden tegenwoordig alle dagen Kamervragen?

Gennip, T.E.J.H. van

De tijdelijke commissie Grondrechten en Constitutionele toetsing : overbodig of een bruikbaar extra paar oren en ogen in het wetgevingsproces?
Tijdschrift voor Constitutioneel Recht, 2025
nr. 3 blz. 206 t/m 216
Centrale vraag is hoe de tijdelijke commissie Grondrechten en Constitutionele toetsing heeft ge opereerd in het licht van haar functies.

Jansen, R.

Het Binnenhof als buitenpost : over spionage voor een buitenlandse mogendheid door een Kamerlid
Ars Aequi, 2025
nr. 10 blz. 673 t/m 686
Uiteenzetting welke parlementsrechtelijke maatregelen en strafrechtelijke sancties mogelijk zijn, mocht een Kamerlid geheime of anderszins gevoelige informatie doorsluizen naar een buitenlandse mogendheid.

Jong, R. de e.a.

De strijd om de stembus : verkiezingscampagnes voor de Tweede Kamer vanaf 1848
Zwolle, 2025
Inzicht wordt gegeven in de veranderende organisatie en dynamiek van de verkiezingscampagne, de middelen die door partijen worden ingezet om hun boodschap aan de kiezer over te brengen en de rol die de media spelen.

Kessel, A. van e.a.

Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2025 : parlement en politiek in tijden van oorlog
Amsterdam, 2025
Centraal staan de gevolgen van de toename van internationale spanningen voor de Nederlandse politiek.

Kessel, A. van e.a.

De minister-president : een ambt in ontwikkeling
Amsterdam, 2025
Vanuit verschillende invalshoeken wordt belicht hoe het ambt van minister-president is meegegroeid met de eisen van de tijd, en welke spanningen dat met zich meebrengt.

Kroeze, R.

De herontdekking van de parlementaire enquête : het RSV-schandaal (1983/84) en de transformatie van de democratie
Amsterdam, 2025
Gekeken wordt naar de gevolgen van de herontdekking van het enquête-instrument voor de verandering van de parlementaire controletaak, het overheidsbeleid en het (inter) nationale politieke krachtenveld.

Scherpenisse, W.

Een motiequotum en machtsevenwicht : fundamentele bezwaren vanuit het staatsrecht
Nederlands Juristenblad, 2025
nr. 31 blz. 2342 t/m 2615
Gesteld wordt dat een motiequotum kan leiden tot een verzwakking van de parlementaire controle.

Smit, C.

Minderheidskabinetten in Nederland en Denemarken
Den Haag, 2025
Onderzocht wordt welke onderdelen van het Nederlandse staatsrecht de vorming van minderheidskabinetten kunnen belemmeren en vergelijking met Denemarken, dat een rijke traditie van minderheidskabinetten kent.

Stipriaan, R. van

Afscheid van het oude Nederland : kunnen we onze democratie nog redden?
Amsterdam, 2025
Overzicht van politieke ontwikkelingen in ons land.

Staal, M. e.a.

De Tweede Kamer als medewetgever
Regelmaat, 2025
nr. 2 blz. 91 t/m 174
Themanummer over de Tweede Kamer als medewetgever

Trapman, L.

Nieuwe kiesstelsels en de grenzen van de Grondwet
Tijdschrift voor Constitutioneel Recht, 2025
nr. 3 blz. 105 t/m 125
Centraal staat de vraag of een wijziging van het kiesstelsel wel de juiste weg is om een oplossing te bieden voor de problemen die de voorstellen beogen te adresseren.

Velde, H. te

Land van redenaars en debat : politieke welsprekendheid en discussiecultuur in Nederland van 1800 tot nu
Amsterdam, 2025
Beschrijving van de geschiedenis van politieke redenaars in Nederland, vanaf het eerste Nederlandse parlement in 1796, tot de coronacrisis en de slavernijexcuses van de laatste jaren.

20. Wetenschappelijke publicaties per commissie

De Tweede Kamer werkt structureel samen met overkoepelende wetenschapsorganisaties om actuele wetenschappelijke inzichten te gebruiken in het parlementaire proces. Dit heeft onder meer geleid tot de hierna volgende publicaties.

Commissie Asiel & Migratie

Geen wetenschappelijke publicaties

Commissie Binnenlandse Zaken

Prof. dr. Kees Aarts (Rijksuniversiteit Groningen), dr. Gert-Jan Leenknecht (Tilburg University) en dr. Eva Van Vugt (Maastricht University)

Wetenschappelijke factsheet

[Nieuw kiesstelsel met kiesdistricten en vereffeningszetels](#)

Factsheet naar aanleiding van het kabinetsvoornemen om een nieuw kiesstelsel in te voeren voor de verkiezingen van de Tweede Kamer (en het Europees Parlement) in meervoudige districten met vereffeningszetels. Eerst wordt ingegaan op de achtergronden, en vervolgens op de relevante aspecten van het voornemen zelf. Hierbij wordt ook het rapport "Doorrekening evenredig kiesstelsel met meervoudige districten en vereffeningszetels" (december 2024) betrokken.

Prof. dr. Tom van der Meer (Universiteit van Amsterdam) en dr. Josje den Ridder (Sociaal en Cultureel Planbureau)

Wetenschappelijke factsheet

[Vertrouwen in de politiek](#)

Beschouwing over politiek vertrouwen (het vertrouwen van burgers in de politiek). De focus ligt op vertrouwen in de landelijke politiek. Op basis van wetenschappelijke literatuur wordt aangetoond wat politiek vertrouwen is en wat de stand van zaken is, welke rol het speelt in een democratie en wat de gedragsgevolgen zijn van laag vertrouwen onder burgers. Geconcludeerd wordt dat er meer een betrouwbaarheids crisis is dan een vertrouwenscrisis: het lage vertrouwen van burgers in de nationale politiek is het gevolg van disfunctioneren van de politiek. Het vergroten van de betrouwbaarheid van de politiek kan bijvoorbeeld door het versterken van vertegenwoordiging en verantwoording.

Commissie Buitenlandse Zaken

Niels van Willigen & Sabine Mengelberg - Instituut voor Politieke Wetenschap van de Universiteit Leiden en de Nederlandse Defensie Academie.

Rapport i.h.k.v. de kennisagenda

[Toekomstverkenningen van de Europese Veiligheidsarchitectuur](#)

Deze studie is uitgevoerd in opdracht van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken en de vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer. Er is in de studie aandacht voor de Europese Unie (EU), Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), Raad van Europa (RvE), Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en de Europese Politieke Gemeenschap (EPG). Er worden vier scenario's voor de toekomst uitgewerkt. De Trans-Atlantische relatie is decennialang een cruciale pijler van de Europese veiligheidsarchitectuur geweest. Die wordt niet zomaar vervangen door een Europees alternatief, maar er zijn recent wel stappen genomen die kunnen leiden tot een onafhankelijker Europa. Hoe dit zich verder ontwikkelt zal moeten worden gezien en is deels afhankelijk van keuzes die in de Europese hoofdsteden en Brussel worden gemaakt, deels van ontwikkelingen in onder andere de VS, Rusland en China.

Commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Dr. Tristan Kohl (Rijksuniversiteit Groningen), mr. dr. Simon Tans (Wageningen University & Research).

Wetenschappelijke factsheet

[Bilaterale-handelsbevordering.pdf](#)

In dit factsheet wordt op verzoek van de Vaste Tweede Kamercommissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp ingegaan op een drietal vragen over de functie, effectiviteit en aandachtspunten ten aanzien van bilaterale handelsbevordering. Daarbij staat per paragraaf een van de volgende vragen centraal en wordt aandacht

besteed aan een aantal dilemma's, risico's en kansen.

1. Hoe ziet het instrumentarium voor bilaterale handelsbevordering eruit?

2. Welke inzichten zijn er ten aanzien van de resultaten die worden bereikt met de inzet van instrumenten voor bilaterale handelsbevordering?

3. Is het Nederlandse instrumentarium voor bilaterale handelsbevordering nog adequaat, of zijn er (buitenlandse) inzichten die bruikbaar zijn voor verdere ontwikkeling van het instrumentarium?

Commissie Defensie

Zie rapport onder commissie Buitenlandse Zaken (samenwerking met deze commissie).

Commissie Digitale Zaken

Digitale strategische autonomie

De commissie DiZa wilde inzicht ontwikkelen en kunnen monitoren hoe het staat met de mate van digitale autonomie op het terrein van AI. Wat is ervoor nodig om een sterk AI-landschap te ontwikkelen in Nederland en hoe houden we zicht op hoe het kabinet autonomie rond AI waarborgt?

Verscheidene experts hebben bijgedragen aan dit kennisthema. Op verzoek van de commissie hebben zij factsheets opgesteld over de vraag wat we moeten meten om te weten of autonomie rond AI wordt verwezenlijkt, en wat daarbij geschikte indicatoren zijn.

Prof. dr. ir. Anne Fleur van Veenstra, dr. Claire Stolwijk (reviewers: Berry Vetjens en Matthijs Punter)

Wetenschappelijke factsheet

[Digitale strategische autonomie van AI](#)

Mede vanwege het gebrek aan een sterke ICT-sector is er in Nederland en de Europese Unie nu geen sprake van digitale autonomie.¹ In het mondiale speelveld van de digitale economie is het zinvol om digitale strategische autonomie van AI in Europees verband te beschouwen. AI vertegenwoordigt één laag in de 'digitale stack', die niet los gezien kan worden van andere lagen als data, netwerktechnologie en computerchips. Het opbouwen van een sterk AI-landschap vraagt dus om regie op de gehele digitale stack, zowel door middel van stimuleringsmaatregelen als via regulering. Hiervoor is ook een sterk Aleco-systeem nodig, waarin de gehele waardeketen aanwezig is. Voor het meten van autonomie op het gebied van AI zijn indicatoren nodig3 die zowel het technologieperspectief (de digitale stack) als het ecosysteemperspectief uitdrukken.

Prof. dr. Claes de Vreese, Prof. dr. Natali Helberger (Universiteit van Amsterdam)

Wetenschappelijke factsheet

[Digitale strategische autonomie](#)

Digitale autonomie m.b.t. AI is onderdeel van een bredere discussie over strategische autonomie in Nederland en Europa. In dit stuk wordt een aantal dimensies van digitale autonomie onderscheiden en worden randvoorwaarden voor een sterk AI-landschap in Nederland geïdentificeerd. Het stuk bevat een voorstel voor nieuwe indicatoren op individueel, organisatie- en maatschappelijk niveau om strategische autonomie m.b.t. AI te kunnen meten.

Prof. dr. Willem Jonker (University of Twente)

Wetenschappelijke factsheet

[Digitale strategische autonomie op het gebied van AI](#)

Wanneer we de Nederlandse autonomie op het gebied van AI willen versterken zullen we in samenwerking met Europa de invloed van Amerikaanse en Chinese big tech moeten terugdringen. Hiervoor moeten we de handen uit de mouwen steken om een krachtige Europese AI-positie te realiseren door te investeren in een Europese en dus ook in een Nederlandse AI-industrie.

Prof. dr. Haroon Sheikh (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid; Vrije Universiteit Amsterdam), prof. mr. Corien Prins (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid; Tilburg University)

Wetenschappelijke factsheet

[Digitale strategische autonomie](#)

De aanleiding voor deze factsheet is de volgende hoofdvraag van de Vaste Tweede Kamercommissie voor Digitale Zaken: Wat moeten we meten om te weten of autonomie op het gebied van AI wordt verwezenlijkt, wat zijn dan geschikte indicatoren? Ook vraagt de commissie: Hoe kan 'digitale autonomie' worden gedefinieerd, waar het gaat om de ontwikkeling van AI? We starten met de laatste vraag, om mede aan de hand daarvan enkele observaties mee te geven over het faciliteren van autonomie.

Prof. dr. ir. Geert-Jan Houben (Technische Universiteit Delft)

Wetenschappelijke factsheet

[Digitale strategische autonomie bij AI](#)

Strategische autonomie op het gebied van AI is het vermogen om als Nederland zelf in staat te zijn te doen wat we willen of moeten doen. Dit vergt dat we kunnen bepalen welke AI-inzet we willen of moeten hebben voor Nederlandse uitdagingen en behoeften. En het vergt dat we deze inzet effectief kunnen realiseren met eigen talent, middelen en infrastructuur, en met goede afspraken over wat we van anderen betrekken. Met andere woorden: we zijn in staat en in control om te doen wat we willen of moeten doen.

Digitale rechtsstaat

De commissie voor Digitale Zaken (DiZa) wilde in het kader van haar kennisagenda op het onderwerp digitale rechtsstaat weten hoe Kamerleden meer grip krijgen op de digitale uitvoering van wetten. Waar wetten worden uitgevoerd met behulp van digitale systemen is een vertaalslag nodig van wettekst naar softwarecode. Deze vertaalslag maakt het voor Kamerleden soms moeilijk te controleren of wetten wel op de juiste manier worden uitgevoerd. Daarom heeft de commissie een 'Digitale toets' gemaakt met voorbeeldvragen die in het bijzonder van belang zijn voor wetgeving waarvan de uitvoering sterk zal leunen op ICT. De digitale toets is gepubliceerd als bijlage bij het [eindverslag](#) van de rapporteurs op 2 juli 2025.

De commissie heeft verschillende experts gevraagd om in een factsheet in te gaan op de volgende vragen: 1. Waar liggen de knelpunten in de digitale uitvoering van wetgeving waar de Tweede Kamer zicht op moet krijgen? 2. Welke mogelijkheden heeft de Kamer om meer grip te krijgen op de digitale uitvoering van wetgeving? 3. Welke vragen kunnen Kamerleden stellen aan het kabinet om meer zicht te krijgen op hoe wetgeving uitpakt in de digitale praktijk?

Robert van Doesburg (TNO), dr. Ivar Timmer (Hogeschool van Amsterdam)

Wetenschappelijke factsheet

[Regels voor een digitale rechtsstaat](#)

De Commissie digitale zaken van de Tweede Kamer wil meer zicht krijgen op de digitale uitvoering van wetgeving. In deze notitie schetsen wij de ontwikkeling van methoden voor het omzetten van wetgeving naar uitvoeringsregels. Daarnaast geven we advies over de mogelijkheden die de Kamer heeft om meer grip te krijgen op de digitale uitvoering van wetgeving.

Prof. mr. Corien Prins (WRR, Tilburg University), prof. mr. dr. Johan Wolswinkel (Tilburg University)

Wetenschappelijke factsheet

[Digitale uitvoering van wetgeving](#)

De afgelopen jaren is de belangstelling voor digitale uitvoering van wetgeving en parlementaire controle daarop aanzienlijk toegenomen. Illustratief is het initiatief van de Afdeling advisering van de Raad van State om zes aanbevelingen te formuleren voor wetgeving en digitalisering (bijlage bij dit document). Deze aanbevelingen beogen niet alleen van belang te zijn voor de advisering door de Raad van State zelf, maar ook voor andere actoren in het wetgevingsproces. 1 Met als vertrekpunt de aanbevelingen en onderliggende signalen van de Raad van State, en relevante literatuur, beogen wij met deze factsheet de Tweede Kamer handvatten te bieden voor het beoordelen van de digitale uitvoering van wetgeving. Dat doen wij door vijf aandachtspunten te benoemen en vervolgens vijf – mede op deze aandachtspunten gebaseerde – inhoudelijke toetsvragen en vijf procesvragen mee te geven. 2 Her en der illustreren we in een box een wat algemener punt aan de hand van een concrete praktijk, rechterlijk oordeel dan wel onderzoeksrapport.

Dr. Mariette Lokin (Open Universiteit en Vrije Universiteit van Amsterdam), prof. mr. dr. Reijer Passchier (Open Universiteit en Universiteit Leiden)

Wetenschappelijke factsheet

[Rechtsstatelijke risico's van de digitale uitvoering van wetten](#)

De Vaste commissie voor Digitale Zaken van de Tweede Kamer heeft het thema 'digitale rechtsstaat' op haar kennisagenda geplaatst. Op haar verzoek bogen wij ons over drie vragen:

- Waar liggen de knelpunten in de digitale uitvoering van wetgeving waar de Tweede Kamer zicht op moet krijgen?
- Welke mogelijkheden heeft de Kamer om meer grip op te krijgen op de digitale uitvoering van wetgeving?
- Welke vragen kunnen Kamerleden stellen aan het kabinet om meer zicht te krijgen op hoe wetgeving uitpakt in de digitale praktijk?

Rapporteurs Digitale rechtsstaat

Digitale Toets: Kamerbrede grip op de digitale uitvoeringspraktijk bij wetgeving.

[Wetenschappelijke factsheets](#)

Online tracking

De commissie voor Digitale Zaken (DiZa) wilde in het kader van haar kennisagenda meer weten over 'online tracking', oftewel: het verzamelen en analyseren van onlineactiviteiten en gedragingen van internet- en/of appgebruikers met (vaak) als doel het tonen van gepersonaliseerde content. Welke technieken worden gebruikt, wat zijn daarvan de risico's, welke juridische kaders bestaan er al en welke alternatieve modellen zijn denkbaar voor de manier waarop het online advertentie-ecosysteem is ingericht?

De commissie heeft het Rathenau Instituut gevraagd hiernaar een onderzoek uit te voeren.

Das, D., Wals, F., Hijstek, B., Lagendijk, V., & Kool, L., m.m.v. Gerritsen,

J. & Nieuwenhuizen, W., Rathenau Instituut (2025)

Onderzoeksrapport

[De prijs van gratis internet: richtingen voor toekomstig online-trackingbeleid](#)

In het rapport 'De prijs van gratis internet' beantwoorden we de vragen van de vaste Kamercommissie voor Digitale Zaken van de Tweede Kamer. Zij vroegen ons te onderzoeken hoe online tracking werkt en hoe online tracking de publieke waarden zoals privacy, autonomie en veiligheid beïnvloedt.

We laten zien dat de huidige wet- en regelgeving in theorie bescherming biedt, maar dat de praktijk weerbarstig is. Daarom roepen we op om een serieus debat te voeren over twee alternatieve beleidsrichtingen: adverteren zonder vergaande tracking, of betaalde diensten.

Dat klinkt simpel. Maar dit zijn grote veranderingen die Nederland niet in haar eentje kan bewerkstelligen. Toch is deze discussie noodzakelijk, want privacy, autonomie en veiligheid zijn te belangrijk om via een pop-up weg te klikken.

Commissie Economische Zaken en Klimaat

Johannes Bollen, Sabine Kerssens, Kimberley Kruijver, Carine van Oosteren,

Daan Pisa, Caroline Schipper, Arnold Tukker, Joris Vierhout- TNO Vector

Rapport

[Analyse TNO naar het Nederlandse concurrentievermogen in het licht van het Draghi rapport](#)

Het Draghi-rapport vergelijkt Europa met de Verenigde Staten en China en doet aanbevelingen om het concurrentievermogen van Europa te versterken. Nederland is qua schaal veel kleiner dan Europa. Nederland heeft ook een specifiekere economische sectorstructuur en specifiekere sterktes en zwaktes qua innovatiesysteem. Dit rapport vertaalt daarom de analyse van Draghi naar de specifieke Nederlandse situatie en komt zo tot aanbevelingen om de Nederlandse concurrentiepositie te verbeteren

Commissie Europese Zaken

AIV briefadvies

Briefadvies

[EU hervorming van GBVB, begroting en rechtsstaat](#)

De adviesaanvraag is in november 2024 gedaan door de Kamer. In dit advies richt de AIV zich vooral op direct haalbare en pragmatische stappen die het functioneren van de Unie concreet kunnen verbeteren. De nadruk ligt daarbij – aansluitend bij de huidige hervormingsdiscussie – op institutionele hervormingen. Beleidshervormingen blijven grotendeels buiten beschouwing.

Commissie Financiën

Prof. dr. Peter Kavelaars, Erasmus Universiteit Rotterdam

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Wet werkelijk rendement box 3](#)

In deze factsheet is in de kern onderzocht wat de redengeving was een forfaitaire vermogensrendementsheffing als box 3 in te voeren (eenvoud en stabiele belastingopbrengst); of de gevolgen van de heffing van box 3 waarmee de samenleving met name de afgelopen tien jaar is geconfronteerd voorzien(baar) waren (nee); of de wetgever terecht heeft ingegrepen (ja), of dat op een juiste wijze is gebeurd (nee) en of hij zich van die onjuiste wijze bewust had moeten zijn (ja). Tot slot is onderzocht of er (altijd al) een juist alternatief was en is (ja) en hoe dat eruit zou moeten zien (vermogenswinstbelasting).

Dr. Aart Gerritsen, Erasmus Universiteit Rotterdam

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Wet werkelijk rendement box 3](#)

We bevinden ons in een cruciale periode voor het Nederlandse belastingstelsel. Na uitspraken van de Hoge Raad is de forfaitaire vermogensrendementsheffing uit 2001 op losse schroeven komen te staan. De tussentijdse herstel- en overbruggingswetgeving leidt tot flinke dervingen van overheidsopbrengsten en zet het draagvlak voor het belastingstelsel verder onder druk. Het is daarom zaak dat de wetgever spoedig tot nieuwe wetgeving komt om inkomsten uit vermogen op een rechtvaardige, doelmatige en toekomstbestendige manier te belasten.

Prof. dr. Bart Joosen en mr. dr. Marnix Wallinga

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Spaar- en investeringsunie](#)

Dit factsheet belicht de juridische aspecten van de initiatieven van de Europese Commissie (EC) betreffende de Spaar- en Investeringsunie, gepubliceerd op 19 maart 2025. Het document onderzoekt de raakvlakken van deze voorstellen met de Kabinetsinzet Kapitaalmarktunie en de wetenschappelijke knelpunten. Het doel van de Spaar- en Investeringsunie is om voldoende financieringsbronnen voor het bedrijfsleven te creëren, de afhankelijkheid van bancaire financiering te verminderen en economische groei, welvaart en concurrentiekracht in de Europese Unie te bevorderen. Belangrijke thema's zijn het stimuleren van particuliere spaarders om meer te beleggen in risicokapitaal en het aanmoedigen van institutionele beleggingen, om te voorzien in de noodzakelijk (geachte) investeringen in de digitale en groene economie en defensie.

Prof. dr. Arthur van Riel en prof. dr. Casper de Vries.

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[De Europese Kapitaalmarktunie en het 28ste regime](#)

De vrijheid van kapitaal en handel in diensten zijn in principe twee van de vier vrijheden van de EU. Toch zijn er in de EU belangrijke belemmeringen voor de vrije allocatie van kapitaal. De voorstellen voor een Europese kapitaalmarktunie hebben betrekking op die praktische belemmeringen en focussen daarbij met name op diensten die betrekking hebben op de financiering van het bedrijfsleven, op de consument en op de overheid, en op de investeringen door deze actoren

Prof. dr. Dirk Bezemer en prof. dr. Mark Sanders

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Een andere kijk op de Europese kapitaalmarktunie](#)

De Europese economie moet worden versterkt, stelt Mario Draghi in zijn recente rapport (Draghi, 2024). Een geïntegreerde Kapitaalmarktunie — of, in de nieuwe bewoordingen, een Savings- and Investments Union (hierna: SIU) — wordt daarin aangeduid als een sleutelement voor de versterking van de Europese concurrentiekracht. De huidige voorstellen voor een Europese Kapitaalmarktunie kennen echter meerdere tekortkomingen zoals besproken in dit factsheet.

Prof. dr. Eric Bartelsman, Vrije Universiteit Amsterdam

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Private investeringen in de EU](#)

Deze factsheet geeft een samenvatting van inzichten uit de economische literatuur en recente rapporten over het niveau en de richting van private investeringen in de Europese Unie. Het document richt zich op het identificeren van gebieden binnen de EU-economie die te maken kunnen hebben met maatschappelijke onderinvestering en, omgekeerd, gebieden waar te veel private investeringen kunnen leiden tot suboptimale maatschappelijke resultaten. Deze analyse is gebaseerd op het inzicht dat private investeringsbeslissingen worden gedreven door private voordelen en kosten, die niet altijd op één lijn liggen met maatschappelijke voordelen en kosten. In deze factsheet richten we ons op investeringen in immateriële activa1 - zoals intellectuele

eigendom, software en databases, organisatorische competenties en menselijk kapitaal - die de totale factorproductiviteit verhogen.

Dr. Albert Jan Hummel (Universiteit van Amsterdam), Jasper H. van Dijk (Instituut voor Publieke Economie)

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Private investeringen](#)

Van de vaste commissie voor Financiën ontvingen wij het verzoek om een inventarisatie te maken van private investeringen die maatschappelijke baten dan wel schade (kunnen) veroorzaken en om mogelijke oplossingsrichtingen en bijbehorende handelingsperspectieven voor de Kamer te bespreken, rekening houdend met relevante Europese en internationale (geopolitieke) context. Vanuit wetenschappelijk perspectief toont dit verzoek een sterke gelijkheid met een klassiek probleem in de publieke economie: wanneer doe je er als overheid verstandig aan om door middel van industriebeleid (via bijvoorbeeld het stimuleren of ontmoedigen van investeringen in bepaalde sectoren) in te grijpen in de economische structuur van een land? In het vervolg nemen we dit probleem als vertrekpunt en proberen we om vanuit publiek economisch perspectief enkele handvatten en overwegingen te bieden voor het maken van beleidskeuzes.

Commissie Infrastructuur en Waterstaat

Prof. dr. Wouter Dewulf (Universiteit Antwerpen), dr. Eric Pels (Vrije Universiteit Amsterdam)

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Maatschappelijke kosten en baten toekomstscenario's Schiphol](#)

Een wetenschappelijke factsheet over de verschillende scenario's voor de luchthaven Schiphol en de maatschappelijke kosten en baten die aan ieder van die scenario's zijn verbonden. Scenario's met een reductie naar 250.000 tot 500.000 vliegbewegingen laten zien wat de economische impact is, zoals een mogelijke afname van werkgelegenheid en internationale connectiviteit. Tegelijkertijd biedt het kansen voor verduurzaming door lagere CO₂-uitstoot, minder geluidsoverlast en beter ruimtegebruik.

Commissie Justitie en Veiligheid

Joost Sneller (D66) en Ingrid Michon-Derkzen (VVD)
[Rapport](#)

De Werkgroep versterking functies van de Tweede Kamer heeft in haar [rapport 'Meer dan de som der delen'](#) aangegeven dat het belangrijk is dat de Tweede Kamer periodiek en met een brede blik stil staat bij de wetgevingskwaliteit en dat de commissie J&V rapporteurs wetgevingskwaliteit zou kunnen aanstellen. In verband hiermee heeft de commissie J&V besloten het thema wetgevingskwaliteit op de kennisagenda te zetten.

Op 5 december 2023 is in dit kader 'Werken aan wetten' verschenen, een praktische handreiking wetgevingskwaliteit voor Kamerleden. Deze handreiking is opgesteld door de Kamerleden Joost Sneller en Kees van der Staaij in hun rol als (eerste) rapporteurs wetgevingskwaliteit namens de commissie voor J&V.

De commissie J&V heeft hierna besloten het rapporteurschap voort te zetten en daarvoor opnieuw rapporteurs te benoemen. De Kamerleden Ingrid Michon-Derkzen en Joost Sneller hebben in dit kader op 4 november 2024 de brief '[Werken aan wetgevingskwaliteit](#)' gestuurd naar alle leden van de vaste Kamercommissies met daarin een aantal suggesties voor Kamerleden die behulpzaam kunnen zijn bij de voorbereiding van een wetsbehandeling. Daarbij voegden zij de Handreiking wetgevingsrapporteurschap (zie bijlage bij de brief). In november 2025 verscheen de tweede druk van de handreiking '[Werken aan wetten](#)' met een aantal wijzigingen.

Mr. dr. Sanne Buisman (Vrije Universiteit Amsterdam), dr. Maša Galić (Vrije Universiteit Amsterdam)

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Opsporing en vervolging van onlinefraude onder het huidige en nieuwe wetboek van strafvordering](#)

Prof. dr. Marianne Junger (Universiteit Twente), Ken Palla (Universiteit Twente), ing. Wiebe Fokma (Universiteit Twente), prof. dr. ir. Bernard Veldkamp (Universiteit Twente)

[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Preventie van onlinefraude, lessen uit het buitenland](#)

In 2025 zijn op verzoek van de Tweede Kamer twee wetenschappelijke factsheets opgesteld over opsporing en vervolging van onlinefraude onder het huidige en nieuwe wetboek van strafvordering.

Online fraude is een vorm van gedigitaliseerde criminaliteit die verschillende vormen kent, zoals helpdeskfraude, beleggingsfraude, spoofing, phishing en telecomfraude. De afgelopen jaren is het aantal mensen dat slachtoffer werd van online fraude gestegen. Dit blijkt uit het stijgende aantal meldingen bij de Fraudehelpdesk. Centraal staan vragen als: welke bevoegdheden hebben de autoriteiten om online fraude op te sporen en te vervolgen? Hoe wordt van deze bevoegdheden gebruik gemaakt? Zijn er andere manieren dan via het strafrecht om online fraude aan te pakken? Hoe gaat het buitenland hiermee om? Om deze vragen te kunnen beantwoorden zijn deze twee factsheets opgesteld

Commissie Koninkrijksrelaties

Geen wetenschappelijke publicaties

Commissie Klimaat en Groene Groei

Geen wetenschappelijke publicaties

Commissie Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN)

Geen wetenschappelijke publicaties

Commissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Leentje Bouwman Mark Ruitenbeek Rick de Wit - Infinite Financieel B.V.
[Rapport 'Onderzoek Overhead in het onderwijs'](#)

De commissie OCW heeft in de procedurevergadering van 13 maart 2025 ingestemd met het voorstel van de voorbereidingsgroep om onderzoek te laten doen naar overhead in het onderwijs om de kabinetsvoornemens op dit vlak goed te kunnen beoordelen. De opdracht is uitgevoerd door bureau Infinite Financieel B.V., dat scholen en kinderopvangorganisaties adviseert bij de bedrijfsvoering, en ook onderzoek doet op dit terrein. De onderzoekers hebben de volgende vragen meekregen:
 Hoofdvraag: Welke verschillende interpretaties en definities van overhead zijn er, tot welke percentages van overhead leiden deze in het funderend onderwijs, is daarbij een optimale normering te bepalen en wat zijn alternatieven voor normering?

Onderzoeksvragen:

- Welke functiegroepen en typen besteding worden onderscheiden in het funderend onderwijs, en hoe zijn deze verdeeld over het primaire en niet-primaire proces?
- Welke gevolgen hebben verschillende varianten van deze verdeling voor de berekening van het percentage overhead op basis van voltijdsequivalenten (fte) en kosten?
- Hoe kan bepaald worden wat een realistische en werkbare norm voor overhead is, zodat scholen en schoolbesturen komen tot zo goed mogelijke onderwijskwaliteit?
- Zijn er alternatieven voor normering denkbaar die recht doen aan verschillen tussen schoolbesturen en contexten?

Commissie Rijksuitgaven

Geen wetenschappelijke publicaties

Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Geen wetenschappelijke publicaties

Commissie Volkshuisvesting & Ruimtelijke Ordening

Prof. mr. dr. Marlon Boeve (Technische Universiteit Delft, prof. mr. dr. Frank Groot-huijse (Universiteit Utrecht)
[Wetenschappelijke factsheet](#)
[Regeldruk in het omgevingsrecht](#)

Voor het kennisagenda thema 'regeldruk in de ruimtelijke ordening'. De wens van de commissie is om meer inzicht te krijgen in regeldruk als mogelijke oorzaak van de lange doorlooptijd van woningbouw en van andere vormen van gebiedsontwikkeling. Het schrappen van regels wordt veelal gezien als een van de oplossingen voor de regeldruk. In dit paper geven de auteurs inzicht in de oorzaken

van regeldruk in het omgevingsrecht en waarom regeldruk in dit domein onvermijdelijk is, bespreken ze mogelijkheden op rijksniveau om regeldruk in het omgevingsrecht te reduceren en gaan ze in op de vraag welke mogelijkheden de Omgevingswet biedt om met regeldruk om te gaan en hoe procedures voor woningbouwprojecten zouden kunnen worden versneld.

Dr. Martijn Dröes (Universiteit van Amsterdam), prof. dr. Jan Rouwendal (Vrije Universiteit Amsterdam), dr. Matthijs Korevaar (Erasmus Universiteit Rotterdam), klankbord: prof. dr. Marc Francke (Universiteit van Amsterdam), prof. dr. Hans Koster (Vrije Universiteit Amsterdam)
[Wetenschappelijke factsheet](#)

[Ongelijkheid tussen huurders en kopers nader bekeken](#)

Voor het kennisagendathema 'Ongelijkheid tussen huurders en woningbezitters'. Deze wetenschappelijk factsheet gaat in op vier centrale thema's: woonwensen van huurders en kopers en eventuele ongelijkheid daarin; andere mogelijke ongelijkheid in het leven tussen huurders en kopers; mogelijke ongelijkheid in buurten, kijkend naar het type woning (huur of koop); en mogelijke ongelijkheid in energielasten tussen huurders en kopers.

prof. dr. ir. Marja Elsinga (Technische Universiteit Delft)
[Wetenschappelijke factsheet](#)

[Verschillen tussen huren en kopen](#)

Voor het kennisagendathema 'Ongelijkheid tussen huurders en woningbezitters'. Deze wetenschappelijke factsheet gaat rondom het hoofdthema van verschillen tussen huurders en kopers in op drie centrale thema's: bewonerstevredenheid (woning en woonomgeving), impact op bewoners (financieel en emancipatie/zelfverzekerdheid) en impact op buurten (betrokkenheid en NIMBY-gedrag).

Commissie Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Geen wetenschappelijke publicaties

